

ตอนหนึ่ง
บทหนึ่ง

พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
(ในด้านการประพันธ์)

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนามเดิมว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงค์ บดินทรเดชา (มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์) ทรงพระชนมชีพในกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๒๓ เป็นพระราชโอรสองค์ที่ ๒๕ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและเป็นองค์ที่ ๒ ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เมื่อมีพระชนมายุได้ ๔ ปี ได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนเทพทวารวดี ในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ ได้เสด็จไปศึกษาวิชาในทวีปยุโรป ระหว่างที่ประทับอยู่ในทวีปยุโรป คือในปี พ.ศ. ๒๔๓๘ ได้ดำรงอิสริยยศเป็นมกุฎราชกุมาร แลรัชทายาท แทนสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวิกรมวิทย์ รัชทายาทพระองค์ก่อนที่สิ้นพระชนม์ลง เมื่อการศึกษาในทวีปยุโรปสำเร็จแล้ว ได้เสด็จกลับประเทศไทย ใน พ.ศ. ๒๔๔๕ ครั้นเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชย์ อยู่ในราชสมบัติได้ ๑๖ ปี เสด็จสวรรคตในวันที่ ๒๕ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘

ตามประวัติแห่งวรรณคดีไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้มีพระนามของพระเจ้าแผ่นดินปรากฏอยู่ในฐานะที่ทรงเป็นกวีหลายพระองค์ และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีนับตั้งแต่สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจนถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดจน ๕ รัชกาล ทรงเป็นกวีทุกพระองค์ สายเลือดแห่งกวีนี้ได้สืบเนื่องมาถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งให้พระองค์ถึงซึ่งความชอบเยี่ยมในทางประพันธ์และความเป็นเอกในทางกวี จนได้รับถวายพระนามว่า "สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า" พระนามนี้เหมาะสมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ทุกประการ ความเป็น "มหาปราชญ์" ของพระมหากษัตริย์องค์นี้แลเห็นเด่นชัดจากงานประพันธ์ของพระองค์ด้วยบทพระราชนิพนธ์ทั้งหลายของพระองค์นั้น แสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถในทุกด้าน บางเรื่องแสดงให้ปรากฏถึงพระคุณลักษณะแห่งกวีเอก บางเรื่องแสดงถึงลักษณะที่ทรงเป็นนักประวัติศาสตร์

และโบราณคดี บางเรื่องแสดงว่าเป็นนักหนังสือพิมพ์ บางเรื่องเป็นนักการเมือง บางเรื่องเป็นนักการทหาร และบางเรื่องก็เป็นนักกฎหมาย นอกจากนี้ บางเรื่อง ยังแสดงถึงความเข้าพระทัยลึกซึ้งในทางศาสนาทั่วไปอีกด้วย พระอัจฉริยภาพสำแดงความเป็นปราชญ์ในสรรพวิชาความรู้ทั่วไปนี้ ปรากฏอยู่ในบทพระราชนิพนธ์เล่มต่างๆ กัน ทุกลูกทุกสมัยแห่งวรรณคดี อาจกล่าวไต่หาความสามารถในการประพันธ์ทุก ๆ ด้านนั้น เป็นการยากที่เราจะพบได้ในนักเขียนคนเดียวกัน แต่บัดนี้เราได้มาพบนักเขียนเช่นนี้เข้าแล้ว คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงได้รับเฉลิมพระปรมาภิไธยว่า "สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า" จึงเป็นการสมควรแท้ทีเดียว

แนวที่สำแดงว่าทรงเป็นกวี และความสนพระทัยในการประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีมาแล้วตั้งแต่ครั้งยังทรงพระเยาว์ ก่อนเสด็จไปศึกษาวิชาทวีปยุโรป ในขณะที่เมื่อยังทรงศึกษาวิชาภาษาไทยเบื้องต้น มีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงเสด็จเสวยพระสุหร่ายกับพระบรมวงศานุวงศ์ ปรากฏว่าทรงโปรดการอ่านหนังสือเป็นอย่างยิ่ง เล่ากันว่า ครั้งหนึ่งทรงพระประชวรหนัก ครั้นทุเลาแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จประพาสหัวเมืองชายทะเลเป็นการพักผ่อนและเปลี่ยนอากาศตามคำแนะนำของแพทย์ ในการเสด็จครั้งนั้นได้ทรงนำหนังสือไปเป็นจำนวนมาก เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า พระองค์มีที่จะใช้เวลาให้ยาวนานไปด้วยความสำราญพระทัยในการอ่านหนังสือเหล่านั้นโดยไม่วางสงสัย

ปี พ.ศ. ๒๔๓๖ เดือนสิงหาคม ได้เสด็จไปศึกษาวิชาการ ณ ทวีปยุโรปประทับที่แอสคอต (Ascott) เพื่อศึกษาวิชาเบื้องต้นสำหรับเตรียมจะเข้าโรงเรียนทหารที่แซนด์เฮิสต์ (Sandhurst) และโรงเรียนวูลวิช (Woolwich) คือไป ขณะนั้นมีพระชนมายุเพียง ๑๘ พรรษา แต่แม้ขณะที่ยังมีพระชนม์มอายอยู่ในวัยเด็กนั้น ก็ได้ทรงเริ่มแสดงพระอัจฉริยภาพในการเขียนหนังสือและแสดงพระนิสสัยรักและไปพระทัยในวิชาอักษรศาสตร์ กล่าวคือ ได้ทรงออกหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษชื่อว่า The Screech Owl เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ มีเรื่องสำหรับเด็กอ่านพิมพ์จำหน่ายในระหว่างพวกที่อยู่วางกัน เรื่องต่างๆ โดยมากเป็นบทพระราชนิพนธ์ของพระองค์เอง นอกจากหนังสือพิมพ์ The Screech Owl นี้แล้วระหว่างประทับอยู่ประเทศอังกฤษนั้น ยังได้ทรงออกหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษอีก

ฉบับหนึ่ง เป็นหนังสือพิมพ์ประจำสมาคม "สามัคคีสมาคม" อันเป็นสมาคมนักเรียนไทยที่เริ่มอยู่ในประเทศอังกฤษในเวลานั้น การออกหนังสือพิมพ์นี้เป็นเรื่องที่ทรงโปรดกษัตริย์ ประวัติการนิพนธ์หนังสือของพระองค์ มีความเกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์ตลอดมา เป็นต้นว่า ไททรงออกหนังสือพิมพ์ด้วยพระองค์เองบ้าง ทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์บ้าง และทรงเขียนเรื่องต่าง ๆ ส่งไปลงในหนังสือพิมพ์บ้าง

ก่อนเสด็จเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ใน พ.ศ. ๒๔๔๒ ไททรงเข้าศึกษาวิชาทหาร อันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่จะเป็นพระเจ้าแผ่นดิน รับผิดชอบในอิสสรภาพและความมั่นคงของบ้านเมืองต่อไปภายหน้า ระหว่างที่ทรงศึกษาอยู่ในโรงเรียนวิชาทหาร และประจำอยู่ตามกรมทหารต่าง ๆ เป็นเวลา ๒ ปีนั้นได้เอาพระทัยใส่ในวิชาการเป็นอย่างดี และประพจน์พระองค์สมลักษณะทหารอย่างถนัดทุกประการ เป็นการนำประหลาดยิ่งที่การศึกษาวิชาทหารของพระองค์นี้ มีผลในการประพันธ์ปรากฏในกาลต่อมา หลักฐานที่จะชี้ให้เห็นประจักษ์ ได้แก่บทพระราชนิพนธ์หลายเรื่อง เป็นต้นว่า "การสงครามป้อมค่ายประชิด" และ "ปัญหาควรรำคาญสำหรับราชนาวิ" ฯลฯ

จริงอยู่หนังสือประเภทนี้ ผู้ทรงนิพนธ์นามพระประสงคฺจะให้เป็นหนังสือชนิดวรรณวิจารณ์ตามศิลปะ อันจักนับเนื่องว่าเป็นวรรณคดีไม่ กล่าวโดยกว้างแล้วควรนับเป็น "ศาสตร์" ไม่ใช่ "ศิลป์" แต่ยังมีหนังสืออยู่จำพวกหนึ่งที่โดยมีรูปลักษณะเป็น "ศาสตร์" แต่โดยวิธีเขียนมีลักษณะเป็น "ศิลป์" กล่าวคือ มีความงดงามในการใช้สำนวนโวหารและถ้อยคำ หนังสือที่มีลักษณะปนกันก้ำกึ่งเช่นนี้ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยพนากร ประทานชื่อว่า "วรรณคดีประยุกต์"

(Applied Literature) ก็แหละบทพระราชนิพนธ์อันเกี่ยวกับการทหารของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีลักษณะเข้าเกณฑ์ "วรรณคดีประยุกต์" นี้ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาวิชาทหารของพระมหาธีรราชเจ้าเป็น ส่วนหนึ่งที่ไต่ปรากฏผลในการประพันธ์ในเวลาต่อมาด้วย

ปี พ.ศ. ๒๔๔๒ ไทเสด็จเข้าทรงศึกษาในสำนักคริสตเซิร์ท (Christ Church) แห่งมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ขณะที่ทรงศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยนี้ ไททรงทำงานสำเร็จชิ้นหนึ่ง อันนับว่ามีคุณค่าควรแก่ความเอาใจใส่ของผู้ลงแกลเรียนโดยทั่วไป คือ ไททรงนิพนธ์หนังสือประวัติเป็นภาษาอังกฤษ ชื่อว่า " The War of Polish Succession" ปรากฏว่า หนังสือนี้เป็นที่นิยมจนมีผู้แปลออกเป็นภาษา

ฝรั่งเศส ต่อมาในปลายรัชกาลของพระองค์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แปลออกเป็นภาษาไทยให้ชื่อว่า "สงครามสี่ราชสมบัติไปแลนค" ได้พูดกล่าวถวายฉบับร่างคำแปลเพื่อทรงตรวจแก้ แต่เสด็จสวรรคตเสียก่อน ทาทัณฑ์ตรวจสำเร็จบริบูรณ์ไม่หนังสือเล่มนี้ได้พิมพ์แจกในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพ เป็นพระบรมราชาอนุสรณ์สำหรับพระองค์คนหนึ่ง

ตามธรรมเนียมของผู้ที่อยู่ในปฐมวัยทั่วไป มักได้แสวงหาทางสนุกสนานเพลิดเพลินต่าง ๆ นอกออกไปจากทางหนังสือ หากความสนใจในทางหนังสือบังเกิดมีขึ้นในวัยใดขณะปฐมวัยก็ย่อมแสดงถึงความฝักใฝ่ในอักษรศาสตร์ของผู้นั้นในนิสัยสันดาน ขณะที่ทรงศึกษาในมหาวิทยาลัยออกของอรคณิ ได้ทรงเข้าเป็นสมาชิกของสโมสรบัลลังก์ และ คาคิแนลคัลบัส อันเป็นสองสโมสรที่มีนามดูโง่ในทางอักษรศาสตร์ ต่อมาได้เข้าเป็นสมาชิกของสโมสร คอสโมโปลิตัน ซึ่งสมาชิกของสโมสรนี้มีการบันเทิงสนุกกันด้วยการแลกกันดูคำตอบวิชาแต่ครั้งเรียนหนังสืออยู่ เหล่านี้เป็นเครื่องชี้บ่งให้เห็นว่า พระองค์ทรงแสวงหาความเพลิดเพลินและความสุขสำราญด้วยการฝักใฝ่อยู่กับวิชาการ โดยเฉพาะวิชาอักษรศาสตร์ มาตั้งแต่ครั้งยังเรียกได้ว่า "ทรงพระเยาว์" นั้นแล้ว พระองค์สวรรคตอันมีอยู่ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเต็มเป็นมมาตลอด พระองค์ไม่เคยแต่งหนังสือ ก็คลุกคลีอยู่ในวงหนังสือเสมอมา

เมื่อทรงศึกษาวิชาในทวีปยุโรปจบลงแล้ว ได้เสด็จกลับคืนสู่พระนครในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ขณะนั้นยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชมกุฎราชกุมาร เสด็จประทับอยู่ใน พระราชวังสราญรมย์ และที่พระราชวังนี้แหละอาจกล่าวได้ว่าเป็นศูนย์กลางแห่งการเคลื่อนไหวของอารยธรรมแบบตะวันตกพร้อมกันไปกับการฟื้นฟูศิลปแบบไทยอีกด้วย สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชได้ทรงตั้งสโมสรขึ้นสโมสรหนึ่ง พระราชทานชื่อว่า "ทวีปปัญญาสโมสร" ใ้ส่วนสราญรมย์สำนักงาน มีเจ้านายและข้าราชการเป็นสมาชิกของสโมสรนี้มาก สโมสรได้ออกหนังสือพิมพ์รายเดือนฉบับหนึ่ง ชื่อว่า "ทวีปปัญญา" ได้ทรงชักชวนให้ผู้สนใจในการแต่งหนังสือ เขียนเรื่องลงในหนังสือพิมพ์ทวีปปัญญานี้ แต่ส่วนมากของเรื่องต่าง ๆ นั้นเป็นบทพระราชนิพนธ์ของพระองค์เอง และทรงใช้พระนามแฝงต่าง ๆ กัน เป็นต้นว่า ศรีอยุธยา น้อยลา สุครีพ นายแก้วนายขวัญ ส่วนเรื่องที่อยู่อื่นแต่นั้น ได้ทรงเอาพระทัยใส่ตรวจแก้ความพระองค์เองทั้งสิ้น เว้นแต่ในคราวโดยเสด็จสมเด็จพระบรม

ชนกษัตริย์ราชไปมณฑลพายัพ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ จึงได้ทรงมอบให้ผู้ที่ไว้วางพระทัย เป็นผู้ดูแลแทนพระองค์ ครั้นเมื่อเสด็จกลับมาแล้วก็ทรงปฏิบัติงานถวายพระองค์เองต่อไป หนังสือทวีปปัญานี้ เป็นหนังสือชนิดเป็นม มีเรื่องทางชีวิต ทดามรส ทั้งสาระคดี และบันเทิงคดี เช่น เรื่องเกี่ยวกับวรรณคดี กฎหมาย ประวัติศาสตร์ เรื่องอ่านเล่น นิทาน และละคร เป็นต้น โดยเฉพาะเรื่องฝ่ายบันเทิงคดีที่เป็นพระราชนิพนธ์นั้น แสดงพระลักษณะสำคัญของพระองค์ในการเขียนหนังสือให้เห็นเด่นชัดคือ ความมีอารมณ์ขันขัน (Sense of Humour) ซึ่งทำให้เรื่องต่าง ๆ นั้นมีชีวิตจิตใจ และน่าอ่านเพื่อความเพลิดเพลินอย่างแท้จริง เหมาะสมกับพระเจกนาที่ทรงกึ่งหนังสือนี้ชน ประการหนึ่ง ส่วนนวนิยายที่ทรงใช้ในการเขียนนั้น ก็เป็นส่วนนวนที่เกลี้ยงเกลา ทรงไปทรงมา และเข้าใจได้ง่าย โดยไม่ขาดความงดงามของภาษา และยังทรงพยายามรักษาสำนวนภาษาไทยให้คงไว้โดยเคร่งครัด ไม่เปลี่ยนแปลงใช้สำนวนและโวหารต่างประเทศปนภาษาไทยดังเช่นนักเขียนมักปล่อยปะละเลยเสีย

ในระหว่างเวลาที่ดำรงพระยศเป็นพระยุพราชนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสหัวเมืองเหนือ ๒ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ ควบคุมในป็นั้นการสร้างทางรถไฟสายเหนือสำเร็จลงจนถึงเมืองนครสวรรค์ สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จไปเปิดทางรถไฟ แล้วเลยเสด็จประพาสหัวเมืองต่าง ๆ ไปจนสุดทางรถไฟ ในการเสด็จคราวนี้ ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เสด็จประพาสมณฑลพายัพ เพื่อจะได้เป็นการฝึกหัดให้คุ้นเคยกับราชการหัวเมือง ประเทศราชที่ทางไกลไว้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเสด็จโดยทางรถมารคไปขึ้นบกที่อุตรดิตถ์ แล้วจึงเสด็จโดยขบวนมาและทางต่อไป จึงมีเวลาทรงนิพนธ์หนังสือได้มาก หนังสือที่ทรงไว้เมื่อคราวเสด็จประพาสครั้งนี้ คือ "ลิลิตพายัพ" จักว่าเป็นหนังสือลิลิตเล่มแรกของพระองค์ ได้ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือแบบลิลิตนี้เป็นเรื่องใหญ่ไว้แต่เพียง ๒ เรื่อง คือ ลิลิตพายัพ เรื่องหนึ่ง กับ ลิลิตนารายณ์สิบปาง อีกเรื่องหนึ่ง ในการนิพนธ์หนังสือลิลิตพายัพนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเวลานั้นยังเป็นท้าวหลวงอภิรักษ์ราชอุทิศ ตำแหน่งเลขานุการในพระองค์มีความเสด็จไปถวายเกล้าฯ ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ในเวลาว่าง เช่นเสด็จไปถึงที่ประทับแรมพอเสวยค่ำแล้วก็ทรงพระราชนิพนธ์ต่อไปทุกวัน ตั้งแต่ออกจากกรุงเทพฯ จนเสด็จ

กลับ มาทรงพระราชนิพนธ์ในกรุงเทพฯ แต่เพียงเล็กน้อย แต่เพื่อมิให้มีผลกระทบ
กระเทือนถึงทางราชการ จึงเมื่อพิมพ์ขึ้น ทรงใช้พระนามแฝงว่า "หนานแก้ว-
เมืองบุรพ์" ไททรงระบุชื่อผู้ช่วยแต่งไว้ ๓ คน คือ หม่อมเจ้าอุฎกฉวีล สุขสวัสดิ์ ใช้
พระนามแฝงว่า "นอยสมจินตา" พระยาบำเรอบริรักษ์ (สาบ) มีนามแฝงว่า "หนาน
ชวาย" และพระยาสุรินทรราชา (นกยูง) ใช้นามแฝงว่า "นายมยุร" หนังสือลึกลับ
ทนายพัน จักว่าเป็นผลของการเสด็จหัวเมืองภาคเหนือในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ นั้นประกาภ
หนึ่งควย

ถึงปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ไทเสด็จประพาสหัวเมืองฝ่ายเหนืออีกเป็นครั้งที่
๒ ประพาสเมืองกำแพงเพชร สุโขทัย สวรรคโลก อุดรคิณ และพิษณุโลก ตามลำดับ
ในครั้งนี้ ไททรงพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่อง "เที่ยวเมืองพระร่วง" เป็นหนังสือ
ร้อยแก้ว จากหนังสือเล่มนี้ เราจะได้เห็นพระคุณลักษณะอันยอดเยี่ยมของพระ-
องค์ในทางที่ทรงเป็นอรรถวิ เป็นนักประวัติศาสตร์ และนักโบราณคดี หนังสือ-
เล่มนี้นอกจากจะเป็นสาระคดีมีประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์โดยตรงแล้วยังมีผล-
ทางอ้อมในทางกระตุ้นเตือนใจชักนำให้บรรดาผู้สนใจในประวัติศาสตร์และโบราณ-
คดีไทย ช่วยกันทำการค้นคว้าในวิชาคานี้ นับได้ว่าไททรงกระทำตัวอย่างอันดีไว้
ให้แกผู้ที่จะเป็นนักประวัติศาสตร์และโบราณคดีในสมัยนั้นและสมัยต่อมา

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาส
หัวเมืองปักษ์ใต้ พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์หนังสืออีกเล่มหนึ่ง คือ "จดหมายเหตุ
ประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. ๑๒๔" เป็นวิธีเขียนอีกแบบหนึ่งของพระองค์ คือทำ
เป็นจดหมายเหตุหลายวัน ทรงใช้พระนามแฝงในหนังสือเล่มนี้ว่า "นายแก้ว" เขียน
เป็นจดหมายเหตุความเป็นไปในระหว่างเวลาเสด็จประพาส ถึง "พรานบุญ" วิธี-
เขียนเป็นแบบจดหมายนี้เป็นวิธีที่ทรงถนัดนัก และเป็นการเขียนแบบใหม่อย่าง-
หนึ่งซึ่งพึงจะริเริ่มขึ้นในประเทศไทยยุคนั้น ไททรงใช้วิธีเขียนแบบนี้อีกในบทพระราช
นิพนธ์อื่น ๆ เช่น เรื่อง "หัวใจชายหนุ่ม" โดยใช้พระนามแฝงว่า "รามจิตติ" ลง
ในหนังสือพิมพ์สุโขทัย เป็นจดหมายของชายหนุ่มที่มีโอกาสไปศึกษาวิชาในต่างประ-
เทศ แล้วกลับเขามาถึงเมืองไทย เขียนจดหมายเล่าความเป็นไปของชีวิตให้เพื่อน
ผู้ยังอยู่ในต่างประเทศฟัง

หนังสือ "จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. ๑๒๔" นี้ เป็ย

หนังสือที่ให้ความเพลิดเพลินอย่างหนึ่ง ทรงใช้สำนวนและวิธีเล่าอันนับว่าเป็นอัจฉริยภาพประจำพระองค์โดยแท้ กล่าวคือ ข้อความกระตือรือร้น แจ่มแจ้ง สนุกสนาน ชบชื่น และเปิดเผย มีค่าที่เช่นเรื่อง ^{สิงหวัด} หงิงงามเมืองระนอง เรื่องพวกตาหลวง หลลกกิมมะพร้าขาวบาน และบางตอนก็ให้ความรู้ความคิด เช่น ทรงสันนิษฐานนามจังหวัดภูเก็ต แลเล่าเรื่องความสามารถของพระบารมีฐานประสิทธิ์ เป็นต้น กล่าวโดยสั้นแล้ว หนังสือเล่มนี้ให้ความบันเทิงใจแก่ผู้อ่านยิ่งนัก

ผลของการเสด็จหัวเมืองฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ อันปรากฏเป็นหนังสือในแบบลักษณะต่าง ๆ นี้ บอมน่าเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยในการแต่งหนังสือเพียงไร แม้เวลาเสด็จประพาสเพื่อพระราชกิจสำหรับหัวเมืองเช่นนั้น ก็ยังสันทรงเจียดเวลามาทำสิ่งทีพระองค์พึงพระทัยรัก และก็ทำได้จริงถ้วน

นับตั้งแต่ครั้งที่ยังเสด็จประทับอยู่ในทวีปยุโรป พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เริ่มทรงสนพระทัยในเรื่องการละครเป็นประเดิมมา ครั้นเมื่อเสด็จกลับประเทศไทยแล้ว ก็ได้เอาพระทัยใส่ในเรื่องการละครมากขึ้นเป็นพิเศษ ทั้งละครที่เป็นแบบไทยและต่างประเทศ ได้ทรงกั้งคณะละครสมัครเล่นขึ้นที่พระราชวังสราญรมย์ มีโรงละครเล็ก ๆ สำหรับแสดง เรื่องที่แสดงนั้น ส่วนมากทรงพระราชดำเนินขึ้นเอง แต่ที่แปลและแปลงจากบทละครต่างประเทศก็มี บทละครที่ทรงเอง และแปลนี้ ส่วนมากเป็นชนิดที่เร็นกกันว่า ละครพูดและละครร้อง นอกจากละครสองชนิดดังกล่าว บังไรละครพื้นไทยอันมีมาแล้วโบราณ คือละครรำ และโขน ก็มีความได้ทรงพระราชนิพนธ์บทสำหรับละครชนิดนี้ไว้มากมายเรื่องด้วยกัน ส่วนบทโขนนั้น ทรงไว้เฉพาะเป็นบางตอน เช่น ตอนสี่ดาหาย และ นาคบาท ทรงใช้เนื้อเรื่องและนามตามหนังสือรามายณะ (คือ รามเกียรติ์) ฉับเชิงของอินเดียนทีเดียว เช่น โขนามสุรปนชา แทน ส่วนนักศึกษา พิเศษนี้ แทนทีเกก เป็นต้น โดยจะเพาะพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับมหรสพแล้ว อาจกล่าวได้ว่า สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามีความชำนาญสามารถที่จะทรงบททั้งโขนและละครได้ทุกอย่างทุกชนิดตลอดจนระบำและเสภาด้วย บทละครพูดบางเรื่อง นอกจากจะทรงเป็นภาษาไทย ยังได้ทรงเป็นภาษาต่างประเทศ มีภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส เช่น เรื่อง " A Queer Burglary " " Three Little Plays " " L'Homme en Khaki " และ " Le Duc D'Eretchagav " เป็นต้น บทละครพูดเหล่านี้ ส่วนมากได้พระนามแปลว่า " เรื่องตลก "

และที่ไซพระนามตรงก็มี

ถึง พ.ศ. ๒๔๕๓ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบสนององค์สมเด็จพระบรมชนกาธิราช เป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ แห่งราชวงศ์จักรี เป็นธรรมเนียมการเสด็จขึ้นเสวยราชย์ยอมเป็นการเพิ่มพระภาระกิจของพระองค์ขึ้นทั้งรอยเท้าพันทวี ทั้งนี้ เพราะพระองค์ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ยอมต่อทรงรับผิดชอบต่อราชการแผ่นดินด้วยพระองค์เองโดยสิทธิขาดเต็มพื้นที่ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง ในขณะมีขึ้นครองราชย์นั้น ประเทศไทยกำลังมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสภาพการณบ้านเมืองเซาหาอารยะประเทศ อันได้คงตมมาแต่รัชกาลก่อน มีพระภาระกิจหลายอย่าง ซึ่งต้องทรงกระทำสืบต่อจากสมเด็จพระบรมชนกนาถบางและที่จะต้องทรงริเริ่มขึ้นใหม่บาง นับได้ว่าทรงมีงานปกครองประเทศที่จะต้องจัดทำเต็มพระหัตถ์แมกระนั้นในด้านการประพันธ์ พระองค์ก็มีโคลกถอยพระวริยภาพลง บังคกทรงนิพนธ์ต่อไปมิไคละทิ้ง ยิ่งกว่านั้นเราอาจกล่าวได้ว่าบทประพันธ์ที่ยกย่องว่าเป็นชิ้นเอกของพระองค์นั้น ส่วนมากทรงนิพนธ์ขึ้นในสมัยเมื่อครองราชย์แล้วทั้งสิ้น

การปรับปรุงงานป้องกันประเทศในรัชสมัยของพระองค์ที่นับว่าสำคัญมีอยู่อันหนึ่งที่ควรยกขึ้นกล่าว งานชิ้นนี้คือการตั้งกองอาสาสมัครฝ่ายพลเรือนขึ้นกองหนึ่ง พระราชทานนามว่า "เสือป่า" มีหน้าที่ช่วยทหารทำการรบในสงคราม แต่ความมุ่งหมายอันแท้จริงในการจัดตั้งกองเสือป่าขึ้นนั้นหาไคอยู่ที่ให้ทำการช่วยรบเท่านั้นไม่ แต่อยู่ที่ต้องการอบรมจิตใจพลเรือนผู้เป็นเสือป่าใหม่ความรักชาติ และกัคววยความตองการอบรมจิตใจสมาชิกเสือป่าเเอง ไคเกิดบทประพันธ์ลือชชขึ้น ๒ เรื่อง คือ "เทศนาเสือป่า" เรื่องหนึ่ง กับ "ปลุกใจเสือป่า" อีกเรื่องหนึ่ง ทั้ง ๒ เรื่องนี้ นอกจากจะมีคุณค่าในทางวิชาการแล้ว ยังมีค่าในทางวรรณคดีนับเนื่องเข้าในวรรณคดีประยุกต์ด้วย

ระหว่างรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดสงครามขึ้นในยุโรป ที่เรียกว่าสงครามโลก (The Great War) เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๗ จนถึง พ.ศ. ๒๔๖๑ มีผลลุกลามไปเกือบทั่วทุกประเทศในโลก ประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมในการสงครามเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร สงทหารไปช่วยรบในสมรภูมิยุโรป และในปีพ.ศ. ๒๔๖๐ อันเป็นระยะเวลาระหว่างสงครามนั้น ได้เกิดน้ำท่วมใหญ่ใน

ประเทศไทย ทำให้อิทธิพลเสียหายมาก ประเทศตกอยู่ในฐานะที่เรียกว่า ว่าง
ยากหนักแวง พอลิศงครามเสร็จลง เป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะต้องคืนร่อง
ขอสิทธิเสรีภาพในการแก้ไขสัญญาอันผูกมัดไทยเสียในเวลานั้น กรณีกิจเหล่านี้ล้วน
เป็นเรื่องใหญ่ และเป็นปัญหาที่พระมหากษัตริย์ผู้ทรงรับผิดชอบตอสนธิสัญญาของประชา
ราชกุมาร และความเจริญหรือความเสื่อมของประเทศจะต้องทรงแก้ไขให้ตกไป และ
ให้โดยลเป็นทีพอใจด้วย นับว่าเป็นพระราชภาระกิจอันหนักมิใช่เล็กน้อย แมกระนั้น
ความยุ่งยากในทางคานการ เมืองก๊ก ความเคียดรอนภายในประเทศก๊ก ไม่ทำให้
งานทางคานการประพันธ์ของพระมหาธีรราชเจ้าระงับลง มีหน้าว่ากลับปรากฏว่า
ในระยะเวลานี้ โคทรงพระราชนิพนธ์หนังสือขึ้นเป็นจำนวนมากด้วย ที่แปลและแปลง
จากหนังสือต่างประเทศก็มีหลายเรื่อง ทั้งที่เป็นลวระคดี และบันเต็งคดี นอกจากนี้
นั้ยังโคทรงเขียนบทความต่าง ๆ ลงในหนังสือพิมพ์เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
โดยใ้พระนามแฝงอีกมากมาย นับโคว่าเป็นระยะเวลาที่ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือ
มากที่สุดกระยะหนึ่ง บทความพระราชนิพนธ์ที่เป็นฝ่ายบันเต็งคดีในระยะนี้ มี "พระนลคำ
หลวง" ซึ่งทรงแปลเอาแต่ใจความจาก "นโปลาชยาน" วรรณคดีสันสกฤตฉบับภาษา
อังกฤษ บทความเรื่อง "เวนิสวานิช" ทรงแปลจาก "The Merchant of
Venice" ของเชกสเปียร์ บทความเรื่อง "ทานรอง" ทรงแต่งแปลงจาก
"Second in Command" ของ ร.อ. โรเบิต มาร์แชล เรื่อง "แกแคน"
"ทาโลห์" "ภาพยหอลโคลงเหเรือยูกิโหม" และ "ธรรมมาธรรมะสงคราม" เป็นต้น
ส่วนที่เป็นสาระคดีที่ไม่เป็นบทความต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ได้แก่ "การสงครามปลอมคาย
ประชิด" "ความฝันของเยอรมัน" ซึ่งแปลจากคณฉบับของ ออกโต ริซารค คันแน
แมร์ค และ "เสรีภาพแห่งทะเล" เป็นต้น รายงานหนังสือที่ยกขึ้นกล่าวเป็นตัวอย่าง
นี้ เป็นเครื่องแสดงว่า ในระยะเวลาระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๗ - ๒๔๖๑ นั้น
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ โคทรงบริหารราชการแผ่นดินอย่างหนักแล้ว ยัง
สามารถปลีกเวลามาพระราชนิพนธ์หนังสือต่าง ๆ ได้อย่างน่าทึ่ง

พระราชประวัติในทางคานการประพันธ์ ของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ
จะขาดตอนสำคัญไป ถ้าเว้นกล่าวถึงหนังสือพิมพ์รายปักษ์ "กุสิคสมิต" เลียบ หนังสือ
พิมพ์ "ทวีปัญญา" เป็นงานที่ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานแก่พระองค์เมื่อดำรงพระยศ
เป็นมกุฎราชกุมารฉันทโค หนังสือพิมพ์ "กุสิคสมิต" ก็เป็นเครื่องบันเทิงของพระองค์

เมื่อกำรพระราชเป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้น ประวัติของหนังสือพิมพ์ สืบเนื่องมา
 แดการ ทรงทดลองจักระเบียบปกครองแบบ เทศบาลชั้นในบริเวณพระราชวังดุสิต ทรง
 ตราข้อบังคับการปกครองเรียกว่า "ธรรมเนียมปฏิบัติแห่งการปกครองนคราภิบาล พระพุทธ
 ศักราช ๒๔๖๑" สมมติเอาบริเวณพระราชวังดุสิตเป็นนครที่ชื่อว่า "ดุสิตธานี" และ
 ได้ทรงออกหนังสือพิมพ์สำหรับดุสิตธานีเล่มหนึ่ง พระราชทานนามว่า "ดุสิตสมิต"
 ตั้งพระทัยจะดำเนินตามแบบหนังสือพิมพ์ Punch ของอังกฤษ ซึ่งนิยามกันว่าเป็นหนังสือ
 พิมพ์ชนิดขบขัน คือตลกตลกจึ่งขัน จึงได้พระราชทานนามเช่นนั้น คำว่า "สมิต"
 แปลว่า "ขบขัน" หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ปรากฏว่าให้ความสนุกสนานในทางขบขันสมชื่อ นับ
 ตั้งแต่คำประกาศกำหนดออกหนังสือ ซึ่งบอกไว้ว่า "เป็นหนังสือรายสะดวก" ออก
 ตามอนุตามกรรม ไม่มีกำหนดแน่นอนไปจนถึงคำขวัญหลังปกประจำทุกเล่มซึ่งแต่งเป็น
 อินทวิเชียรฉันท

"หนังสือดุสิตสมิต	บมิกคคะคิทราม
ตั้งจักรจะนำความ	สุชะโหฤคิสบาย
ถึงล่อล่อเพียง	กถ เบียงวิธีศหาย
บมิจะมุงร้าย	บมิมุงประจามโคร
โครออกจะพลาคทา	ก็จะลจจะเลียบให้
โครคิวิเศษไซร	ก็จะชมประสมคิ
ชมเรากก็แทงคิ	ชีวชีวก็ชอริ
แมแมคมิคินคิ	ก็จะเชิมคตสองสาร"

หนังสือดุสิตสมิตนับเป็นหนังสือที่ทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานบพระราชนิพนธ์ใน
 พระนามแฝงต่าง ๆ มากที่สุด ก็แหละ บพระราชนิพนธ์ของพระมหาธีรราชเจ้า
 นั้น เมื่อปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มใด ทั้งความขบขันและความสาร์ ร่ายขอมมีอยู่ในหนังสือ
 เล่มนั้นพร้อมมูล หนังสือนี้ถึงเรื่องน่านอนมากมายหลายประเภท เช่น ขวนหัว
 นิทานต่าง ๆ บทล่อ ความคิดความเห็นแปลก ๆ บทสุภาษิต ซึ่งส่วนมากออกมาจาก
 สุภาษิตทางประเทศต่าง และพุทธภาษิตบ้าง ก็ยังมีบทละครต่าง ๆ เช่น เรื่อง
 "งกการสมรส" "ขนมตสมน้ำยา"^{คล้าย} "คคิศาคิ" "ขันใจไมสมคร" เป็นต้น จักว่าเป็น
 หนังสือที่ประมวลไว้ซึ่งวรรณศิลป์ในคำขบขัน บันเทิงอันเป็นลคิ

ในการพระราชนิพนธ์หนังสือต่าง ๆ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า

ทรงใช้ทั้งพระนามตรงและพระนามแฝง เมื่อใดไม่มีพระประสงค์จะใช้พระปรมาภิไธยตรง ๆ แล้ว ก็มักทรงใช้พระนามเหล่านี้ คือ ศรีอยุธยา อัครพานู รามจิตติ พันแหลม นอบดา สุกรีฑ นายแก้วนายขวัญ ทนทานแก้วเมืองบุรพ พระชรรค์เพชร และ ร.จ. ซึ่งเป็นคำย่อของรามจิตติ พระนามแฝงเหล่านี้ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เมื่อครั้งทรงเป็นอุปนายถกรรมการหอสมุดสำหรับพระนคร ได้ประทานคำอธิบายไว้ในหนังสือชุมนุมนิทานพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๖ มีใจความว่า ตามที่สังเกตเห็น แต่เดิมนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ คงตั้งพระทัยจะใช้พระนามหนึ่งสำหรับหนังสืออย่างหนึ่ง เป็นต้นว่า "นอบดา" สำหรับนิทานอย่างหนึ่ง "นายแก้วนายขวัญ" สำหรับนิทานอีกอย่างหนึ่ง "พันแหลม" สำหรับเรื่องเกี่ยวกับทหารเรือ "ศรีอยุธยา" สำหรับเรื่องละคร ส่วน "อัครพานู" "รามจิตติ" และ "ร.จ." นั้น มักทรงใช้ในการเขียนบทความต่าง ๆ ลงหนังสือพิมพ์ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยจะเพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องแก่การเมือง แต่ในหลัง ๆ มาความตั้งพระทัยเปลี่ยนแปลง แต่ก็ยังเห็นได้ว่า ส่วนมากนั้นเป็นไปตามที่ทรงตั้งพระทัยเอาไว้

ในการที่ทรงตั้งนามแฝงนามหนึ่ง ๆ ขึ้นใช้นั้น สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าจะได้มีพระราชดำริเป็นเค้าเงื่อนประการใดไว้มิใช่ บางอัน ยังไม่ปรากฏเรื่องราวให้ใครทราบกันทั่วไป นอกจากบางพระนามที่ผู้มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดพระองค์ท่านได้แถลงไว้บ้าง เช่น พระนาม "ทนทานแก้วเมืองบุรพ" ที่ทรงใช้ในการพระราชนิพนธ์ "ลิลิตพยุหิณี" สมเด็จพระนครินทราธิราช บรมราชกุมารี ได้ทรงอธิบายความหมายไว้ว่า คำว่า "ทนทาน" ตามภาษาไทยในฉกพยุหิณี หมายความว่า ผู้ที่ใฝ่อุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว แต่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ นพิติน ได้ทรงผนวชในปี พ.ศ. ๒๔๔๗ แต่จำพรรษาอยู่ใต้พรรษาหนึ่งจึงลาผนวช ครั้นรุ่งขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๔๘ จึงได้เสด็จประพาสเมืองชเหนือ "ถกว" หมายถึงพระนาม "วชิราวุธ" "เมืองบุรพ" แปลว่า เมืองเก่า อันหมายถึงกรุงศรีอยุธยาที่เรียกกันตามสามัญว่า กรุงเก่า ดังนั้นคำว่า "เมืองบุรพ" นี้จึงได้ตั้งพระทัยให้หมายถึงการที่ทรงกรม "เทพทวาราวดี" และคำนี้ยังเป็นเงื่อนโซ่ให้คิดกันต่อไปว่า พระนามแฝง "ศรีอยุธยา" นั้น ก็น่าจะได้อาความหมายจากการที่ทรงกรมเทพทวาราวดีนี้อีกเหมือนกัน ยังมีพระนามแฝงอีกพระนามหนึ่ง ที่ทรงใช้ในการพระราชนิพนธ์เรื่องเกี่ยวกับทหารเรือ คือ "พันแหลม" ส่า

หริภุชราคามณี พระยาอนิรุชเทวา (ม.ล. พัน พึ่งบุญ ณอยุธยา) อธิบายไว้ว่า พระนามคันแหลมนี้มีเรื่องเกี่ยวกับนายทหาร เรือชนูใหญ่คนหนึ่งกล่าวคือ ในขณะที่เสด็จพระราชดำเนินประพาสทางชลมารคด้วยเรือพระที่นั่ง มีเรือกลไฟมุ่งไปตามลำน้ำนั้น พระยานาวาพลพยุหร์ก็ ครึ่งเมื่อถึงรับราชการ อยู่ในตำแหน่งขุนจักษ์มัญชาการ กองพันพาหนะทหารเรือ เป็นผู้คุมกระบวนเรือพระที่นั่ง เมื่อถึงตอนที่กระบวนเรือพระที่นั่งเข้าที่คับขัน เช่น ไปตามลำคลองที่คเคี้ยว มีเลี้ยวมีค้งมาก และน้ำเชี่ยวจึก พอลถึงหัวเลี้ยว พระยานาวาฯ ซึ่งตนเองประจำอยู่ในเรือพระที่นั่งมักจะคอยกำชับนายท้ายเรือกลไฟซึ่งจูงเรือพระที่นั่งให้ระมัดระวังในการฉีกท้ายเรือให้ถึงที่ขึ้น โดยใช้คำว่า "คันแหลมเขาไว้" ตะโกนออกไปค้ง ๆ แลบ่อย ๆ ทั้งนี้หมายความว่า ให้หักหางเสือเล็กน้อยให้ใกล้เคียงกับแหลม เพื่อป้องกันมิให้เรือพระที่นั่งทำลตถึง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ได้ทรงสตั้มคำว่า "คันแหลม" อยู่นาน ๆ จนเกิดเป็นเรื่องขันขิ้นขึ้นในหมู่ตามเสด็จ ต่อมาเมื่อจะทรงพระราชนิพนธ์เรื่องเกี่ยวกับกิจการทหารเรือ ถ้าไม่มีพระประสงค์จะลงพระปรมาภิไธย ก็ทรงใช้คำว่า "คันแหลม" เป็นพระนามแฝง

อันพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ นั้น นอกจากจะทรงใฝ่พระทัยในการประพันธ์ และทรงพระราชนิพนธ์หนังสือจำนวนมากมาแล้ว ยังได้เอาพระทัยใส่ในการที่จะทำนุบำรุงวิทยาการ แขนกนี้อยู่ตลอดพระชนมชีพของพระองค์อีกด้วย เช่น ตอนที่ทรงออกหนังสือ "ทวีปัญญา" ก็ได้ชักชวนให้เจ้านายและข้าราชการร่วมกันเขียนเรื่องลงหนังสือนั้น ยังประกาศพระเจตนาไว้ว่า ผู้กิติริเริ่มจะเขียนหนังสือถ้าต้องการจะถามบทประพันธ์ให้ทรงพระกรุณาตรวจและแนะนำไปทาง ก็จะทรงยินดีช่วยเหลือ และเมื่อมีผู้ขอให้ตรวจแก้ทรงรับทำ ให้ เช่น พระยาบุรินทร์ราชบุรณต์หนังสือ "The War of Polish Succession" ออกเป็นภาษาไทย ก็ได้โดยคุณเกล้าฯ ถวายคณมบัให้ทรงตรวจแก้ไขให้ ในหนังสือพระนลคำหลวง ก็ได้ทรงชักชวนให้แต่งหนังสือควยคำโคลงว่า

" กวีสง่าแมน	มดีเสาร์
คำเพร ะคือสังวาลย์	กอบแก้ว
ควรพิระบะการ	กวีเวท เทอญพอ
กอบกิจปะระ เสริจแล้ว	ไปครองรอนตัว

อยากล้วถูกตีพัน	เกินสมัย	หน่อยเลย
ใครจะเอาที่ข้างใคร	อย่าเกอ	
ไทยเราอักษรไทย	เราแต่ง	ลิส้า
ใครคิดคือเสือ	ไม่รู้ลิส้า "	

อนึ่งในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ โคทรงตราพระราชกฤษฎีกาตั้ง
 วรรณคดีสโมสรขึ้น และทรงดำรงตำแหน่งประธานมาก วรรณคดีสโมสรโคทรงตราประกาศ
 ว่า หนังสือเล่มใดแต่งถึงขนาด จะทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประทับ
 ตราสำหรับวรรณคดีสโมสร เป็นสำคัญ และถ้าทรงเห็นเป็นการสมควร ก็จะพระราช
 ทานบำเหน็จรางวัลแก่ผู้แต่งหนังสือนั้นอีกสถานหนึ่งด้วย ในการส่งเสริมวรรณคดีนี้
 มีพระราชปรารภว่า "เพื่อให้ปรากฏต่อไปในพงศาวดาร ว่าในรัชกาลพระมงกุฎ
 เกดฯ ก็ยังมีจินตกวีอยู่" พระราชประสงค์ที่จะสนับสนุนวรรณคดีไทยนั้น นับได้ว่า
 มีอุดมพระทัยจำนง มีผู้แต่งหนังสือต่าง ๆ ขึ้นเป็นอันมาก แต่ที่นับว่าดีก็มีอยู่หลาย
 เล่ม เช่นหนังสือ "อิสรานุภาพ" ของพระศรีสุนทรโวหาร (นับ สอาดกษณ) เป็น
 ต้น สิ่งทีควรกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คืองานกวีของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ก็คือ
 ทรงกำหนดเกณฑ์ลักษณะขึ้นใหม่เป็นการริเริ่มโคแรก มาตราโคลงใหม่ ๔ อย่าง คือ
 สิบรุมมาลี มหาสิบรุมมาลี วิชชุมมาลี มหาวิชชุมมาลี จิตลดา มหาจิตลดา นันทกานี
 และมหานันทกานี เพื่อให้การร้อยกรองกว้างขวางออกไปกว่าเดิม และยังโคทรง
 พิจารณาเห็นว่าที่โบราณกวีกำหนดไม้เอกโทไว้ในมาตรานั้น ที่จริงท่านหมายเอาเสียง
 ขึ้นลงเป็นประมาณ ดังนั้นในการร้อยกรองบทกวีของพระองค์ จึงทรงถือเอาเสียง
 ของคำเป็นสำคัญกว่าวรรณยุกต์ อันนี้มีผลให้การแต่งบทร้อยกรองสะดวกขึ้นกว่าเดิม

นอกจากนี้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์ดังกล่าวข้างต้น พระบาทสมเด็จพระ
 พระมงกุฎเกล้าฯ ยังทรงเอาพระทัยใส่ในการเขียนภาษาไทยอย่างกวคขัน ทั้งนี้เพราะ
 ในเวลานั้น มีผู้เรียนรูหนังสือกันมากขึ้น และที่เล่าเรียนภาษาฝรั่งก็มีมาก ทำให้
 เกิดความนิยมในการแต่งหนังสือกันแพร่หลาย ผู้ที่ศึกษาภาษาต่างประเทศบางคนเห็น
 เป็นการโก้โก้ในการใช้สำนวนต่างประเทศในภาษาไทย ดังนั้นภาษาไทยของบุคคล
 เหล่านี้ จึงกลายเป็นพันทาง จนถึงวลาไม่เรียงแกไขเสียแต่คนมือแล้ว ในกาล
 ภายหน้า ภาษาไทยอาจพันเพี้ยนเสียไปก็ได้ พระบาทสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า
 ทรงตระหนักในข้อนี้ จึงโคทรงตักเตือนหนักเขมทั้งหลาย ทั้งโคโดยตรงและโคโดยอ้อม

ว่า ถ้าจะเขียนหนังสือไทยแล้ว ให้เขียนระมึคระวังการเขียนของคนให้เป็นภาษา
ไทยจริง ๆ ยथाได้เอาหนังสือไทยไปเซาริต คำตักเตือนท่านเองนี้ มีปรากฏอยู่ใน
หนังสือ อธิราชคัมภีร์ และภาพเทเหวือ เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประชวรพระโรคเกี่ยวกับ
พระอัมตะมาตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๖๔ แต่พระอาการยังไม่เป็นที่น่าวิตกประ
การใด จนกระทั่งถึงเดือนพฤศจิกายน พระอาการจึงกำเริบขึ้น แพทย์หลวงทั้งไทย
และฝรั่งใคร่ร่วมมือกันถวายการพยาบาลจนเต็มความสามารถ แต่พระอาการหาคลาย
ไม่ ทรงบ่าง หงุดหงิด จนถึงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๔ ก็เสด็จสวรรคต
ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน พระชนมพรรษา ๔๖ ในขณะที่สวรรคตนั้นยังทรงเรื่อง
"มัทนะพาธา" ฉบับภาษาอังกฤษค้างอยู่

เหตุการณ์อันเพิ่มความเศร้าสลดใจยิ่งก็คือ ก่อนวันสวรรคตแต่เพียง
วันเดียว คือในวันที่ ๒๔ พฤศจิกายนนั้น พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชชายา
ได้ประสูติพระธิดา คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี พระองค์
ได้ทรงมีโอกาสทอดพระเนตรชมเชยพระธิดานอຍอันพึงจะเคยมีแต่องค์เดิยนั้นชั่ว
เวลาอันสั้น และ แลวก็เสด็จจากไปอย่างไม่มีวันกลับ การศูนย์เสียดมัทรีนผู้ได้
รับเฉลิมพระนามว่า "สิริราช" นี้ เป็นการเสียดอย่างใหญ่ยิ่งของชาวไทย เพราะ
ไซจะเสียดแต่พระเจ้าแผ่นดินผู้สามารถในการปกครองเท่านั้นก็หาไม่ ยังได้เสียดวิ
เอกของชาติไปเสียดด้วย ฉากอันงดงามแห่งบทบาทชีวิตของพระมหาสิริราชเจ้าได้
ปิดสนิทลง คงอยู่แต่ผลแห่งงานของพระองค์ อันจักรตราตรึงอยู่กับชาติไทยเป็นที่นุก
ของสรร เสริญของปวงชนอยู่ทุกกาลสมัย

บทที่สอง

งานพระราชนิพนธ์ของ

พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีมาก และเป็นบทประพันธ์ทุกชนิด เฉพาะในต้นแมงโดยกว้างเป็น ๓ ประเภท คือ ละคร ร้อยแก้ว และร้อยกรอง มีรายชื่อหนังสือดังต่อไปนี้

๑. ประเภทบทละคร

ก. ละครพูด

เลขที่	ชื่อหนังสือ	หมายเหตุ
๑	คดีสำคัญ	แปลจากภาษาฝรั่งเศส ของ กูตตะดิน
๒	ความดีมีชัย	ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นที่นักเรียนนายร้อยชั้นมัธยมเด่น เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๗ เป็นครั้งแรกในการฉลองธงไทยเฉลิมพลที่ไกรยพระราชมณฑลใหม่ ในงานรัชมิ่งกลาภิเษก
๓	กุศโลบาย	แปลจากเรื่องภาษาอังกฤษ ชื่อ เอ รอยแผลแพมิลี ของ โรเบิต มาร์แชล
๔	กัมกับ ขมมยุรฉานายา	
๕	หาโล่ห์	
๖	ดูรายแมลง	
๗	เกินทองถาวร	แปลจากภาษาฝรั่งเศส ของ คริสตัง แปรนาเรค

เลขที่	ชื่อเรื่อง	หมายเหตุ
๘	บวงมาร	
๙	กลแตก	
๑๐	จัดการรับเสด็จ	
๑๑	เจ้าคุณเจ้าชู	แต่งแปลงจากภาษาอังกฤษ ของ อาร เทอร วิง บีเรโน
๑ ๑๒	ชิงนาง	ใช้โครงเรื่องภาษาอังกฤษ ของ ริชาร์ด เบรนต์ ลี เซริเคน
๑๓	แกแค้น	
๑๔	ถวยอำนาจ	
๑๕	วังตี	
๑๖	ทวนรอง	แปลงจากเรื่องละครพูดภาษาอังกฤษ ชื่อ เสกกันต์ อิน คอมนานต์ ของ ร.อ.โรเบิร์ต มาร์ แชล
๑๗	หมิ่นประมาทศาล	
๑๘	หัวใจนักรบ	
๑๙	เจ้าชา สาระวัด	
๒๐	หมอจำเป็น	แต่งจากเรื่องภาษาฝรั่งเศส ของ โมติแยร์
๒๑	ตบตา	แปลงจากเรื่องภาษาฝรั่งเศส
๒๒	เสียดละ	
๒๓	พระร่วง	ละครพูดค่ากลอนแสดงตำนานไทยในสมัย สุโขทัย
๒๔	เท็ดดีแก่	
๒๕	หนังเสือ	
๒๖	ไม้โครช	

เลขที่	ชื่อหนังสือ	หมายเหตุ
๒๓๗	อะ	แปลจาก เทอร์น อีป ของ นายเมลฟอร์ด
๒๓๘	โพงพาง	
๒๓๙	หมายนำขोजना	
๓๐	นินทาสโมสร	แปลจากเรื่องละครพูดภาษาอังกฤษ ชื่อ สกูด ฟอร์ สแกนคัล ของ ริชาร์ด บรินด์ลี เจริแคน
๓๑	ฟอกไมขาว	
๓๒	ทอนรับลูก	
๓๓	ยิกวินัย	แปลจากเรื่องภาษาอังกฤษ ชื่อ เฟรนช ลิฟฟ์ ของ เรจินัลด์ มาร์กลีย์
๓๔	เห็นแกลูก	
๓๕	มิตรแท้	แปลจากภาษาอังกฤษ
๓๖	เพื่อนตาย	แปลจากภาษาอังกฤษ
๓๗	เนตรพระอิศวร	
๓๘	อำนาจคือธรรม	
๓๙	โรมิโอ จูเลียต	แปลจากเรื่องโรมิโอ จูเลียต ของ เซกสเปียร์
๔๐	เวนิสวานิช	แปลจาก เดอะ เมอซัน ออฟ เวนิส ของ เซกสเปียร์
๔๑	ความใจท่าน	แปลจาก แอส ยู ไค้ อิท ของ เซกสเปียร์
๔๒	ลามก	แปลจากเรื่องละครพูดฝรั่งเศส
๔๓	วิสัยเลือกคู่	แปลจากละครพูดภาษาฝรั่งเศส เรื่อง เลดี วิวาสีเตส คือ คาปิเตน ทิก ของ อีเจน ลา นิส และ เอกวาร์ค มาร์แกง
๔๔	หาเมียให้ตัว	แปลจากเรื่องภาษาอังกฤษ ของ อี. เอ. ทอมัส

เลขที่	ชื่อหนังสือ	หมายเหตุ
๔๕	งกการสมรส	แปลจากภาษาอังกฤษ ของ แอลเฟรด สู้โตร
๔๖	เสือเถา	แปลจากละครภาษาอังกฤษ ของ ฮอรัส ฮอค จิส และ ค. วิกนีย์ เปอร์ชิวด์
๔๗	หลวงจำเนียร เคินทาง	แปลจากละครฝรั่งเศส เลอัววยาช เคอ เมอ ชิเอร เบริซอง ของ เออเจน ลานิช
๔๘	มหาตมะ	
๔๙	นอยอินทเสน	
๕๐	ปริยทรรศึกษา	นาฎิกาสันสกฤต ของพระเจ้าศรีธรรมวรินทร์
๕๑	มัทนะพาธา	ละครพูดคำฉันท์
๕๒	วิวาทพระสมุท	ละครพูดสลับลำ
<u>ข. ละครร้อง</u>		
๑	ศกุนตลา	แปลจากบทละครของ กาลิทาสร์ตนักวี
๒	พระเกียรติรถ	แปลจากบทละครว่า
๓	ตั้งจิตศคคคคลัง	
๔	ชื่นใจไมสมัศร	
๕	สาวิตศวี	
<u>ค. ละครว่า</u>		
๑	ศกุนตลา	แปลจากบทละครของ กาลิทาสร์ตนักวี
๒	พญามังกร	
๓	พระร่วง	
๔	ฤาษีเสียงลูก	รวบรวมเป็นเล่มเดียวเรียกว่า บทละครเบิกพืรง
๕	มหาพาลี	เรื่องศึกคำบรรพ์ พระราชนิพนธ์พระบรม

เลขที่	ชื่อเรื่อง	หมายเหตุ
๖	พระนรสิงหนาท	ราชานุญาตให้พิมพ์แจกในงานฉลองสุพรรณ
๗	พระคเณศเสีงา	มุกข์ ของจางวางเอก และพลโท เจ้าพระ ยารามราชน
๘	ท้าวแสนปม	
๙	ขอมคำกิน	

ง. ละครภาษาต่างประเทศ

๑	The Little Plays	
๒	Three More Little Plays	
๓	The Earl of Claverhouse	แปลจากเรื่องบทละครภาษาไทย ชื่อ "น้อย อินทเสน"
๔	Coup d'Etat	
๕	A Queer Burglary	แปลจากบทละครภาษาไทยชื่อ "ผู้ร้ายแดง"
๖	พวกช่างทอน	
๗	ทรมานลูกศิษย์	
๘	ภรรยาซารากการ สำคัญ	
๙	L'Homme en Khaki	ทรงนิพนธ์เป็นภาษาฝรั่งเศส
๑๐	Le Duc d'Etchagay	

๒. ประเภทรอยกรอง

๑	เห่เรือยุคใหม่	กาพย์ห่อโคลง
๒	มหาเสภาขับระหวาง	

เลขที่	ชื่อหนังสือ	หมายเหตุ
๓	ชุดแห่งระบำสามัคคีเสวก โคลงสุภักดิ์นว่ากรูป	ไปรคเกล้าฯ ให้ราชเสวกในกรมมหรศพ เล่น เนื่องในงานพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. ๒๔๖๕
๔	สักรวาทนาพนาว	รวบรวมจากหนังสือคฤสสมิต
๕	ธรรมาธรรมะสงคราม	ทรงนิพนธ์ตามเค้าเรื่องในธรรมะชาดก เอกาทศนิบาต
๖	โคลงสุภานิต	รวบรวมจากหนังสือคฤสสมิต
๗	บทเสภาเรื่องพญาราช วังสัน และ สามัคคีเสวก	ทรงนิพนธ์ตามเค้าเรื่อง ออกตลกล้อ ของ เซกสเปียร์
๘	อาเศียรวาท	ทรงนิพนธ์พระราชทานแก่ พระเจ้าวรวงศ์ เธอพระองค์เจ้าลักขณิศาวิน ในงาน รับพระสุพรรณบัตร
๙	นิราศพระมเหศวรเดใจ	บทล้อเรื่อง "พระมเหศวรเดใจ" ของคุณ สุวรรณ
๑๐	คำเมสการคุณานุคุณ	
๑๑	ลิลิตพ่ายพิ	ทรงนิพนธ์ในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ ครั้งเสด็จ ไปราชการหัวเมืองฝ่ายเหนือ
๑๒	ลิลิตนารายณ์สิบปาง	พิมพ์แจกในงานฉลองวันเกิดครบ ๒๑ ปี บริบูรณ์ของสมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิ ศจี พระบรมราชินี
๑๓	พระนลคำหลวง	ทรงแปลเอาแต่ใจความ จาก "นโลปา ชยาน"
๑๔	รวมเกียรติบทรวงและ	พระราชทานพระบรมราชาอนุญาตให้พิมพ์

เลขที่	ชื่อเรื่อง	หมายเหตุ
๑๕	บทพากย์ โคลงสขามานุสสติ	แจกในงานฉลองสุพรรณบัฏ ของ จาง วางเอก และ พลโท เจ้าพระยารามราชนพ ทรงนิพนธ์ในวันพระราศทานเลี้ยงส่งบรรดา ทหารที่จะไปราชการสงครามยุโรป
๓ <u>ประเภทร้อยแก้ว</u>		
๑	พรสมุทโฆษเจ้าศรีสุระโร	พิมพ์แจกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. ๒๔๖๗
๒	ประโยชน์แห่งการอยู่ใน ธรรม	คัดจากหนังสือพิมพ์ "สมุทสาร"
๓	เที่ยวเมืองพระร่วง	ทรงนิพนธ์ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ขณะเสด็จ ประพาสหัวเมืองฝ่ายเหนือ
๔	คำทนายชาติอื่น	รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ไทย
๕	การจลาจลในรัสเซีย	
๖	ความเห็นของอัสวาทู	รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ไทย
๗	ความเห็นของรามจิตติ	รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ไทย
๘	สงครามสืบราชสมบัติ โปแลนด์	
๙	กฎหมายทะเล	จากหนังสือพิมพ์ "สมุทสาร"
๑๐	ปลุกใจเสือป่า	
๑๑	เทศนาเสือป่า	
๑๒	การสงครามป้อมค่าย ประชิด	ทรงรวบรวมจากหนังสือและจดหมาย เหตุต่าง ๆ ที่มีผู้เขียนเป็นภาษาต่างประเทศ

เลขที่	ชื่อเรื่อง	หมายเหตุ
๑๓	ปัญหาควรรำพึง สำหรับราชนาวิ	
๑๔	เสรีภาพแห่งทะเล	พิมพ์แจกในงานทำบุญ ๕๐ วัน ศกพระระนม ทศ พึ่งบุญ ๗๐๖๖
๑๕	ความฝันของเยอรมัน	แปลจากต้นฉบับของ ออโต วิตารค กันเนนแบรค
๑๖	พื้นแหลม	
๑๗	การแสดงตำนานเสือป่า	
๑๘	หัวใจจากหม่อม	รวบรวมจากคุณลิขิต
๑๙	ชุมนุมนิทานพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๖	คัดจาก "ทวีปัญญา"
๒๐	นิทานทหารเรือ	แปลจากต้นฉบับของ คอนราด เคโต
๒๑	แมลงป่องทอง	แปลจากต้นฉบับของ แซกซ์ โรซเมอร์
๒๒	ประพจน์การณแห่ง นายเรือเอกลอสเลสส์	แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ
๒๓	นิทานทองอิน	รวบรวมจาก "ทวีปัญญา"
๒๔	บอลเกิดแห่งรวมเกียรติ	พิมพ์แจกในงานทำบุญพระตำหนักจิตรลดา ระโหฐาน
๒๕	คำอธิบายและอธิบายแล้ว หรับประกอบเรื่องนารายณ์ สิบปาง	
๒๖	จดหมายเหตุประพาสหัว เมืองปักกิ่งโต ร.ศ. ๑๒๔	ทรงนิพนธ์ตั้งแต่ครั้งยังดำรงพระยศ เป็นมกุฎราชกุมาร
๒๗	ตำนานจิ้งจอกธรรม	รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ไทย

เลขที่	ชื่อเรื่อง	หมายเหตุ
๒๔	พระศุภเสป	เก็บและเลือกแปลจากภาษาอังกฤษ ของ มิสเตอร์ วิเลียม เฮนรี รอบินสัน ซึ่งแต่งไว้เป็นคำโคลงอังกฤษ
๒๕	พระบรมราชาภาพ ราชทานในโอกาสต่าง ๆ กัน	นอกจากนี้ยังมีบทความ (Articles) ต่าง ๆ เป็นภาษาไทยและ ต่างประเศลงในหนังสือพิมพ์อีกเป็นจำนวนมาก